

2018/19

FÖRTROENDE OCH DELTAGANDE I FOKUS

VA-barometern 2018/19 – VA-rapport 2018:6

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-94-6

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Instagram/LinkedIn/Twitter: [vetenskapollm](#)

YouTube: [vetenskapollmanhet](#)

Författare: Martin Bergman, Gustav Bohlin

Fotografier: Erik Cronberg, Anders Frick, Mikael Sundkvist

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Fortsatt högt förtroende för forskare vid universitet och högskolor.
- Inte lika positiv syn på den tekniska utvecklingen som tidigare.
- Förtroendet för forskning ökar.
- Forskningsfrågor hade liten betydelse för vilket parti man röstade på vid riksdagsvalet.
- Starkt stöd för att involvera allmänheten i forskning.

VA-barometern görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval representativt för den svenska allmänheten, 16–74 år. Mätningen är den sjuttonde sedan Vetenskap & Allmänhet, VA, bildades 2002. Läs mer om undersökningen på sidan 30.

ÅRET SOM GICK

USA och Israel lämnar **UNESCO**.

Vetenskapsrådet får i uppdrag av regeringen att ta fram bedömningskriterier för **öppen vetenskap**.

Skandalen kring **Cambridge Analytica** rullas upp. Byrån har olovligt fått tillgång till 50 miljoner Facebookprofiler.

Den brittiske fysikern och författaren **Stephen Hawking** avlider.

World's Children's Prize tilldelas Rachel Lloyd för hennes arbete mot barnsexhandel i USA.

Till följd av ökande kostnader för läsning och publicering säger svenska forskningsbibliotek upp avtalet med det vetenskapliga förlaget **Elsevier**.

Den nya europeiska dataskyddsförordningen **GDPR** träder i kraft.

Fotbolls-VM för herrar spelas i Ryssland. Sverige tar sig till kvartsfinal där vi förlorar mot England.

Mycket varma **temperaturer** och torka leder till ihållande **skogsbränder** runt om i Sverige och Europa.

EU-domstolen beslutar att den **nya gentekniken CRISPR/Cas9** ska behandlas enligt samma lagstiftning som GMO.

Val 2018. Sverige röstar till riksdag, kommun och landsting.

okt nov dec 2018 jan feb mars april maj juni juli aug sept

Hashtaggen **#metoo** lanseras. Begreppet anspelar på sexuella trakasserier, sprids över världen och skapar diskussioner om både likabehandling och medieetik.

Malmö högskola blir universitet.

Flera ledamöter i **Svenska Akademien** lämnar arbetet till följd av de anklagelser som riktats mot den så kallade kulturprofilen.

Som en del av **March for Science** lanseras kampanjen **#Hurvetdudet?** av ett åttioital organisationer för att ge vetenskaplig kunskap mer plats i valrörelsen.

EU-kommissionen presenterar förslag till det nionde ramprogrammet för forskning och innovation **Horisont Europa**.

EU-parlamentets utskott för rättsliga frågor röstar för en **länkskatt** och ett **internetfilter**. Reformerna ska skydda upphovsrätten men kritiserar för att hota friheten på nätet.

Femtonåriga Greta Thunberg börjar en **skolstrejk för klimatet** utanför riksdagen varje fredag.

VA-barometern 2018/19 i fält.

cOAlition S lanseras av Europeiska forskningsrådet, EU-kommissionen och en rad europeiska forskningsfinansierare med målet att forskningsartiklar ska publiceras med **öppen tillgång** före 2020.

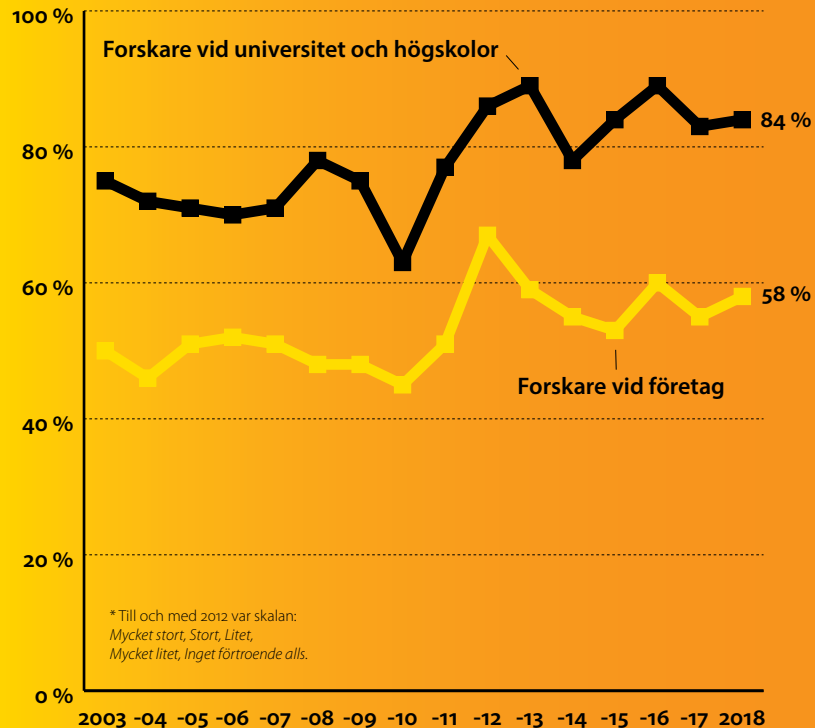
HÖGT FÖRTROENDE FÖR FORSKARE

Andelen som har *mycket stort* eller *ganska stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor är i år 84 procent. Motsvarande andel för forskare vid företag är 58 procent. Det är en liten men inte säkerställd skillnad jämfört med förra året.

I 2017 års undersökning var kvinnors förtroende för forskare vid universitet och högskolor 13 procentenheter lägre än männens. I år är kvinnors och mäns förtroende lika stort. Vad som orsakade förra årets skillnader mellan könen vet vi inte.

*Figuren visar andelen som har **mycket** eller **ganska stort** förtroende för forskare. (Fyrgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet. *)*

ANTAL SVARANDE 2018: 522

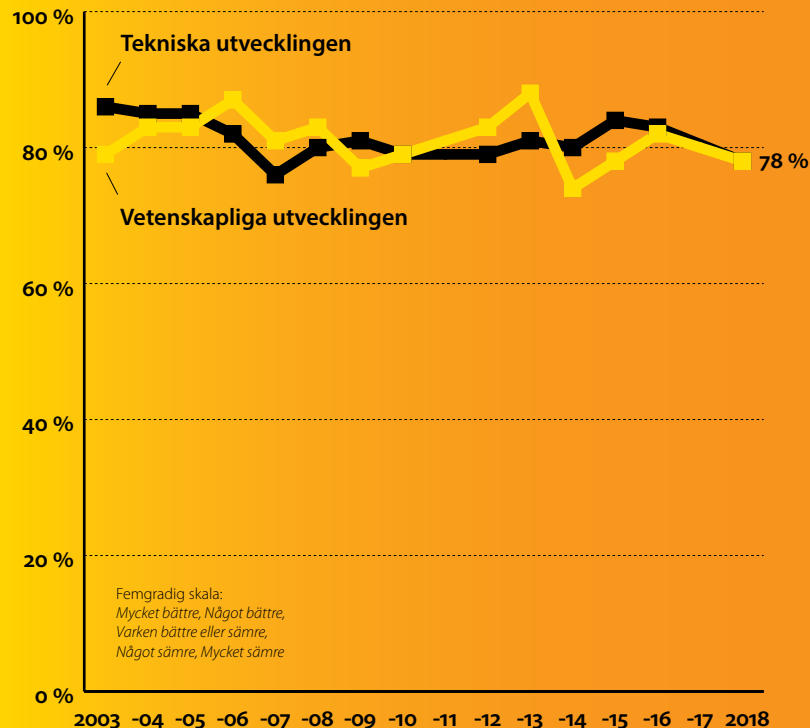
VETENSKAP & TEKNIK GÖR LIVET BÄTTRE

En stor majoritet av svenskarna (78 procent) tycker att den vetenskapliga och tekniska utvecklingen har gjort livet *mycket* eller *något bättre* för vanliga människor.

Synen på den vetenskapliga och tekniska utvecklingen är starkt kopplad till utbildningsnivå, där högutbildade tycker att utvecklingen gjort livet bättre i större utsträckning. När det gäller den tekniska utvecklingen finns det även en signifikant skillnad mellan män och kvinnor där 83 procent av männen, men bara 73 procent av kvinnorna, tycker att utvecklingen gjort livet *mycket* eller *något bättre*.

Figuren visar andelen som svarar mycket bättre eller något bättre på frågan om den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor.

ANTAL SVARANDE 2018: 522 (VETENSKAPLIGA) 530 (TEKNISKA)

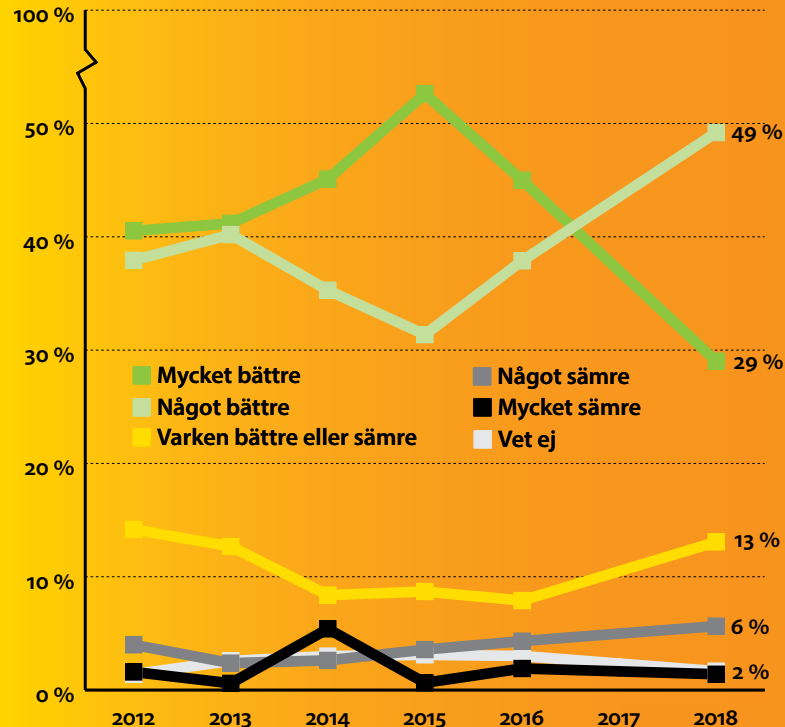
TEKNISK UTVECKLING INTE ENBART POSITIV

Även om andelen svenskar som tycker att den tekniska utvecklingen har gjort livet bättre är oförändrat hög, är bilden inte riktigt densamma som tidigare. Det är färre som menar att den tekniska utvecklingen gör livet *mycket bättre* för vanliga människor, i årets mätning jämfört med 2016. Samtidigt är det fler som anser att den tekniska utvecklingen har gjort livet *något bättre*. Den största förändringen ser vi hos personer mellan 60 och 74 år, där färre tycker att det har blivit bättre och fler menar att det blivit *varken bättre eller sämre*.

Vi ser inte någon liknande försvagning i åsikterna om den vetenskapliga utvecklingen.

Figuren visar svaren på frågan om den tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor.

ANTAL SVARANDE 2018: 530

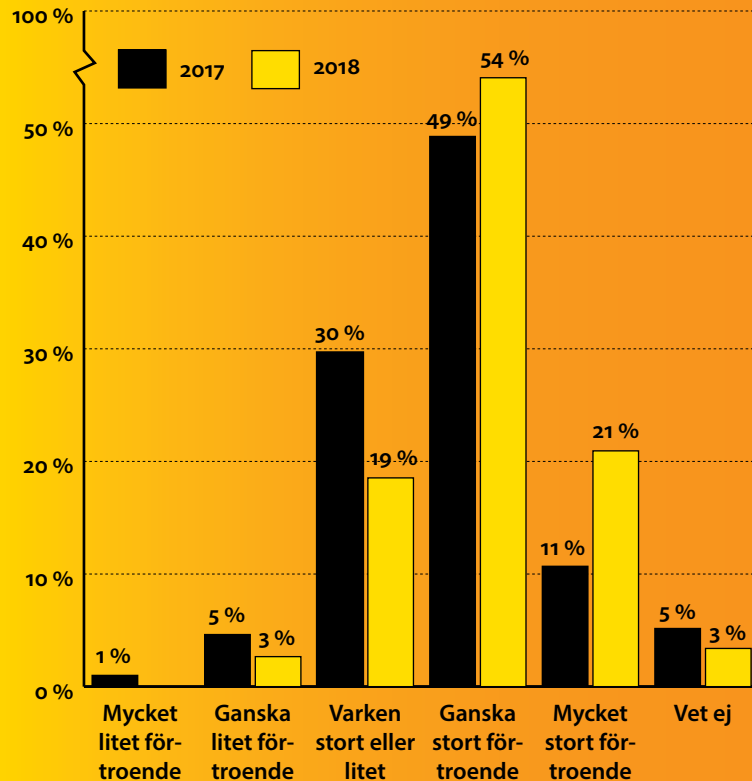
STÄRKT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING

VA-barometern har under 17 år undersökt svenskarnas förtroende för forskare. I år och förra året frågade vi även om förtroendet för forskning generellt.

Jämfört med förra årets resultat har förtroendet för forskning stärkts. I år har 75 procent av svenskarna *mycket stort* eller *ganska stort* förtroende för forskning, att jämföra med 60 procent i förra årets mätning. Det är i huvudsak andelen med *varken stort eller litet* förtroende som har minskat, medan både andelen *ganska stort* och *mycket stort* förtroende ökat. Det är ingen specifik grupp i samhället som orsakar ökningen; den är tämligen jämnt fördelad över hela befolkningen.

*Figuren visar svaren på frågan **Vilket förtroende har du för forskning generellt?***

ANTAL SVARANDE 2017: 1 021 – ANTAL SVARANDE 2018: 1 052

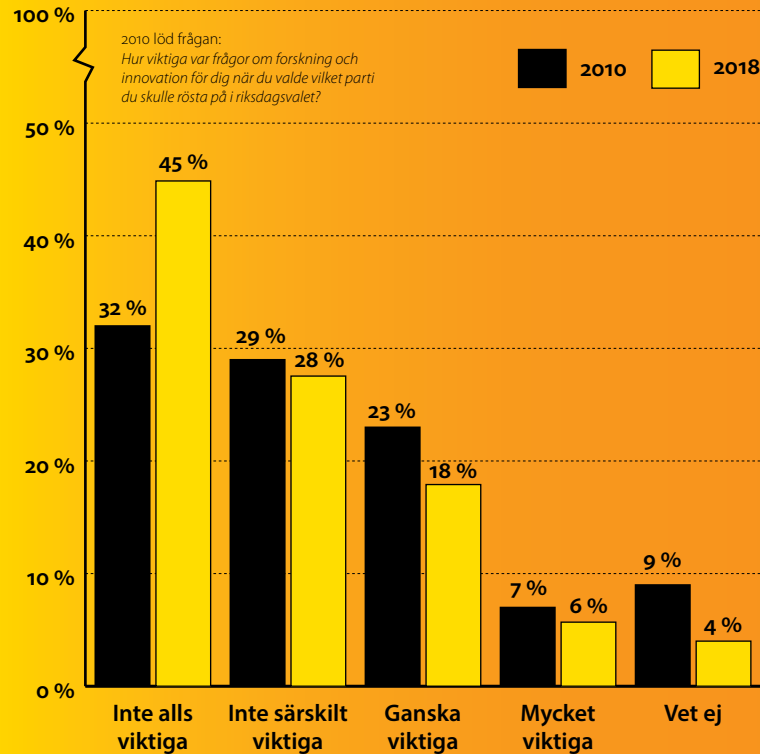
FORSKNING SVAL VALFRÅGA

Årets mätning genomfördes strax efter valet i september. Vi frågade därför hur viktiga forskningsfrågor varit vid val av parti. Knappt hälften (45 procent) säger att de *inte alls var viktiga* medan enbart sex procent säger att de var *mycket viktiga*.

Jämfört med när samma fråga ställdes under valåret 2010 verkar forskningsfrågor ha minskat i betydelse. Män anser att forskningsfrågor är viktigare för partivalet än kvinnor (27 procent män respektive 20 procent kvinnor anger att de var *ganska* eller *mycket viktiga*). Högutbildade menar i högre grad än personer med enbart grundskole- eller gymnasieexamen att forskningsfrågor påverkade partivalet.

Figuren visar svaren på frågan Hur viktiga var frågor om forskning för dig när du valde vilket parti du skulle rösta på i riksdagsvalet?

ANTAL SVARANDE 2010: 1 000 – ANTAL SVARANDE 2018: 1 052

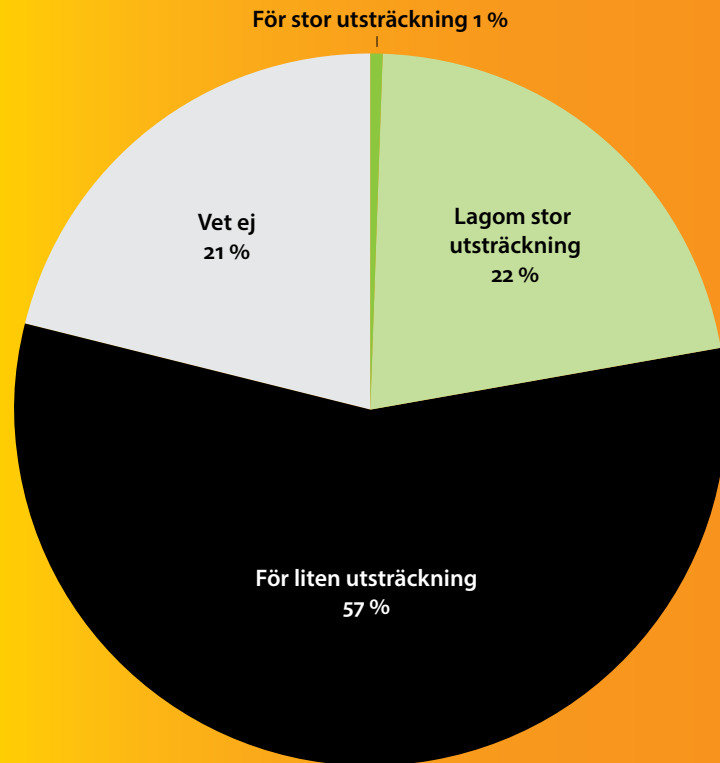
FÖR LITE FAKTA BLAND POLITIKER

Kampanjen **#Hurvetdudet?** har verkat för att ge forskningsbaserad kunskap mer plats under valrörelsen. Svenska folket anser att det behövs mer vetenskap i debatten – sex av tio (57 procent) tycker att politiker använde vetenskapliga fakta i *för liten utsträckning* i valrörelsen 2018.

Särskilt äldre personer (60–74 år) och högutbildade anser att vetenskapliga fakta gavs för lite plats.

*Figuren visar svaren på frågan **I vilken utsträckning tycker du att politiker använde sig av vetenskapliga fakta under valrörelsen?***

ANTAL SVARANDE: 1 052

MER INFLYTANDE FÖR VETENSKAPEN?

Många anser att vetenskap har *för litet* inflytande på politik (43 procent) liksom att såväl näringslivet som politiken har *för stort* inflytande på vetenskap (31 respektive 35 procent). Alla dessa åsikter är mer framträdande bland högutbildade. Tre av tio svenskar har svårt att bedöma områdenas inflytande på varandra (svarar *vet ej*).

Figuren visar svar på frågorna *Enligt dig, vilket inflytande har*

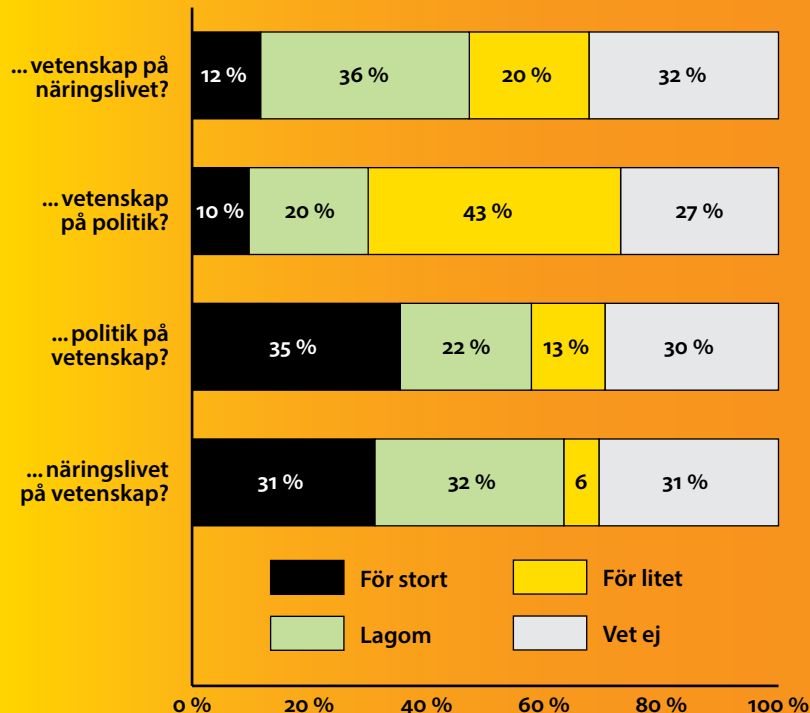
a) *Vetenskap på näringslivet?* b) *Vetenskap på politik?*

c) *Politik på vetenskap?* d) *Näringslivet på vetenskap?*

(Femgradig skala: Mycket för stort, Lite för stort, Lagom, Lite för litet, Alldeles för litet – i figuren redovisas sammanslagna resultat)

ANTAL SVARANDE: 1 052

ENLIGT DIG, VILKET INFLYTANDE HAR...

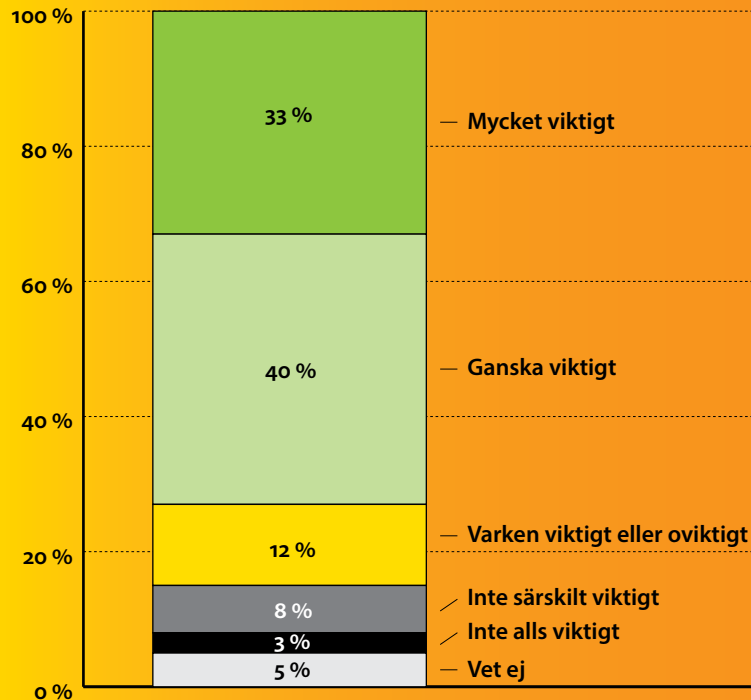
INVOLVERA ALLMÄNHETEN I FORSKNING!

Det blir allt vanligare att allmänheten och andra grupper i samhället är delaktiga i forskningsprocessen på olika sätt. Det kan till exempel handla om att diskutera forskningsfrågor, hjälpa till att samla in data eller vara med och analysera resultat.

Det finns ett stort stöd för att allmänheten ska involveras i forskning. Närmare tre fjärdedelar tycker att det är *ganska* eller *mycket viktigt*. Inga starka skillnader syns mellan olika undergrupper som kön, ålder eller utbildningsnivå.

*Figuren visar svaren på frågan **Hur viktigt är det enligt dig att allmänheten involveras i forskning?***

ANTAL SVARANDE: 1 052

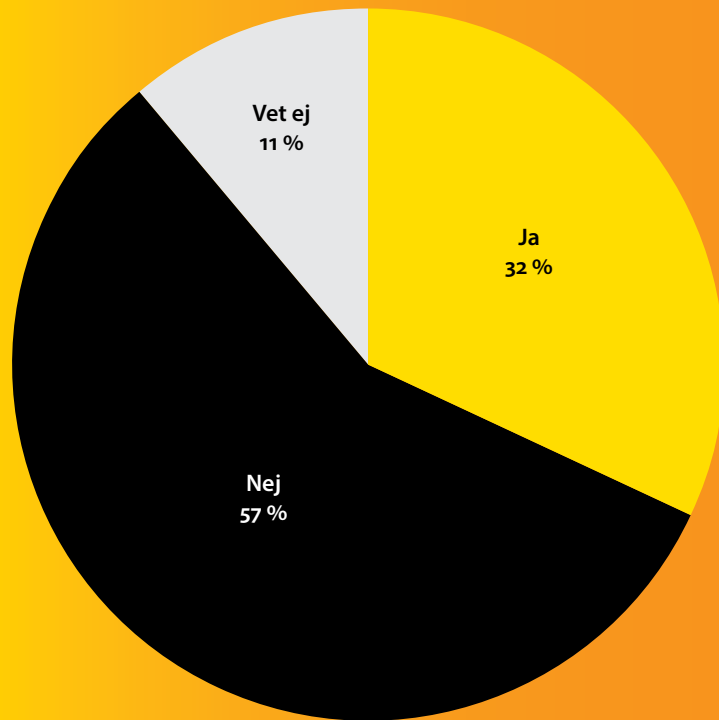
KANSKE TILL OCH MED JAG...?

Närmare en tredjedel (32 procent) av de svarande kan tänka sig att själva delta i forskning.

Till skillnad från svaren på föregående fråga syns här flera skillnader mellan olika undergrupper. 46 procent av dem med högskoleutbildning kan tänka sig att involveras, jämfört med 15 procent bland de som enbart har grundskoleutbildning. 46 procent av de som bor i eller nära storstäder svarade *ja*, att jämföra med 17 procent bland boende i mindre städer eller på landsbygd. Den åldersgrupp som är mest intresserad av att involveras är 30–44-åringar, där 44 procent svarade *ja*.

*Figuren visar svaren på frågan **Kan du själv tänka dig att bli involverad i forskning?***

ANTAL SVARANDE: 1 052

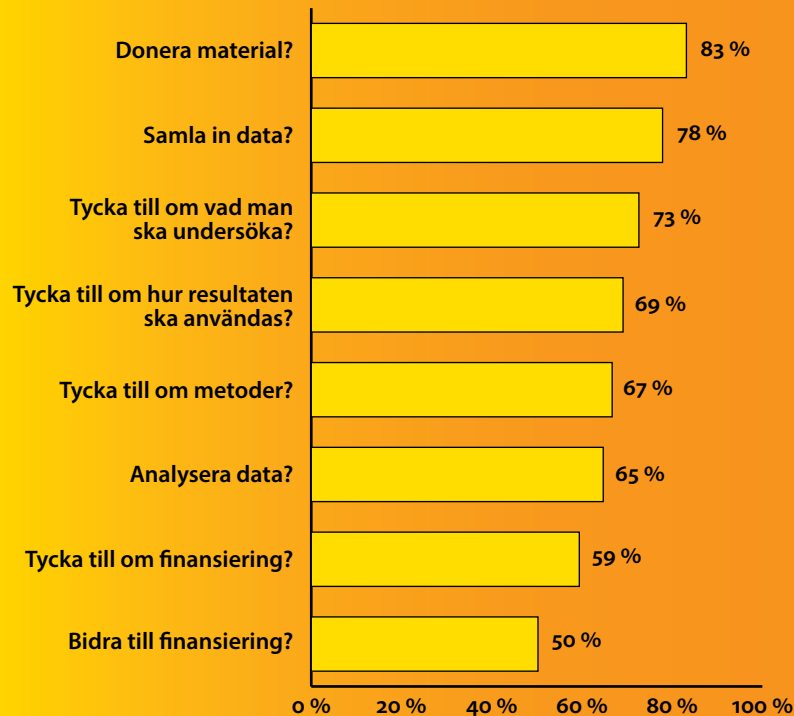
GÄRNA DONERING OCH DATAINSAMLING

De som svarade *ja* på frågan om egen involvering fick en uppföljande fråga om hur de skulle vilja delta. Resultaten visar att svenskar kan tänka sig att involveras i flera delar av forskningsprocessen.

De mest populära alternativen var att *donera material* som behövs för forskning (83 procent), att hjälpa till med *datainsamling* (78 procent) och att tycka till om *vad man ska undersöka* i en forskningsstudie (73 procent). Minst lockande var att *bidra till finansieringen* av forskning (50 procent). Bland yngre personer 16–29 år svarade dock två tredjedelar (65 procent) *ja* – jämfört med ca 45 procent bland övriga åldersgrupper.

Figuren visar andelen personer som svarat ja till olika former av involvering. Frågan löd: På vilka av följande sätt skulle du kunna tänka dig att bli involverad? (Ja/Nej)

ANTAL SVARANDE: 389 (ALTERNATIVEN HAR KORTATS NÅGOT I FIGUREN)

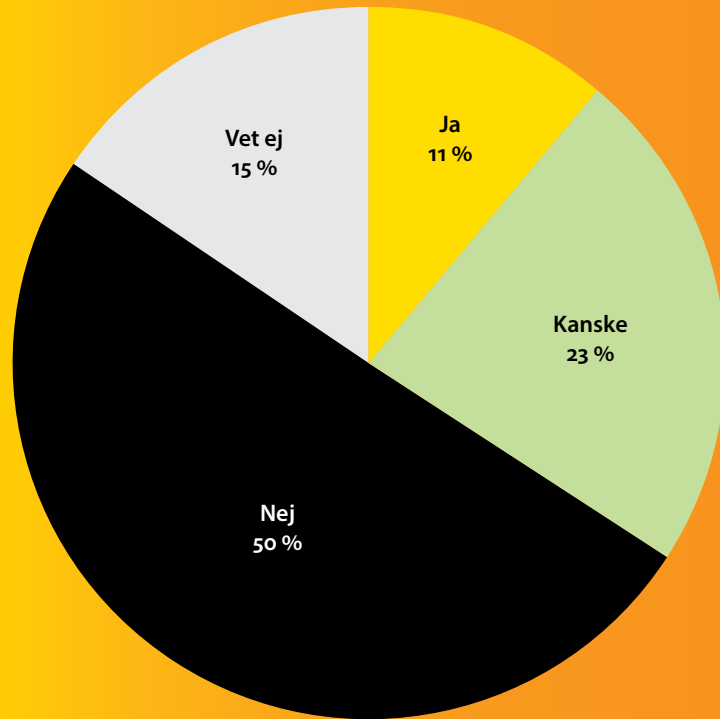
FÅ UNGA VILL FORSKA I FRAMTIDEN

När vi frågar unga svenskar, i åldern 16–29 år, om de skulle vilja arbeta som forskare i framtiden är det endast en av tio som svarar *ja*. En fjärdedel (23 procent) skulle *kanske* vilja arbeta som forskare, medan hälften säger *nej*.

I förra årets mätning såg vi en tydlig skillnad mellan män och kvinnor, där männen var mer positiva till att bli forskare. Någon sådan skillnad finns inte i årets resultat.

*Figuren visar svaren på frågan **Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?** ställd till personer mellan 16 och 29 år.*

ANTAL SVARANDE: 269

VARFÖR VILL MAN (INTE) FORSKA?

För att bättre förstå svaren på frågan om man vill arbeta som forskare i framtiden, bad vi de svarande att motivera sitt val i en öppen fråga.

Vanliga anledningar till att man svarar **ja** är att det verkar *intressant* eller att man tycker att det är *viktigt*. Nästan hälften av de som svarar **nej** eller **kanske** säger *jag vet inte* på frågan om varför. Det tyder på att en forskarkarriär inte är något man har tänkt på eller reflekterat över tidigare. Ytterligare skäl bland de som inte vill bli forskare är att det *inte passar* dem eller att de *vill göra något annat*.

Figuren visar de vanligaste motiveringarna till varför man svarar ja, nej eller kanske på frågan om man skulle vilja jobba som forskare i framtiden. Frågan är ställd till personer mellan 16 och 29 år.

ANTAL SVARANDE: 227

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern har genomförts varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett slumpmässigt och stratifierat urval, cirka 1 000 personer (i år 1 052), av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. Svarsfrekvensen i årets undersökning var 53 procent. Urvalet är riksrepresentativt utifrån variablerna kön, ålder och typ av boendekommun. Viktning har i efterhand använts för att uppnå representativitet även gällande utbildningsnivå. Endast statistiskt signifikanta jämförelser mellan svarsgrupper redovisas. Observera att redovisade procentandelar inte alltid summerar till 100 på grund av avrundning.

Intervjuerna görs i månadsskiftet september–oktober och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages, för att inte prisets mediala uppmärksamhet ska påverka resultaten. Årets intervjuer gjordes mellan den 10 och 30 september 2018.

Sedan 2012 görs intervjuerna av Exquiro Market Research. En referensgrupp med experter på enkätmetoder hjälper till att utveckla frågorna. Frågorna finns att ladda ner på www.v-a.se.

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma innovativa och engagerande samtal om forskning.

VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning–samhälle genom olika studier.

Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se